

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 8 December 1918. N°. 2133.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 50-52, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 8 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f 0.10.
Abonneementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postwinkels en.
Advertenties: van 1 tot 8 regels f 1.20, voor elke regel meer f 0.20.
Aanvragen en vermelding van afgedrukte artikelen f 0.12 per regel.

Van de Voleinding.

CCCV.

ACHTSTE REEKS.

L.

De wolf en het lam zullen te samen weiden, en de leeuw zal stroo eten als een rund, en stof zal de spijze der slang zijn. Zij zullen geen kwaad doen noch verderven op mijnen ganschen heiligen berg, zegt de Heere. Jes. LXV: 25.

De neiging om de profetie aangaande 'de nieuwe aarde', gelijk die in Openb. XXII: 1-5 voorkomt, te vergeestelijken, is ongetwijfeld versterkt door terugslag op de gelijksoortige voorspellingen, die reeds onder het Oude Testament tot Israël uitgingen. In Hosea II: 17 lezen we des-aangaande: 'Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken met het wild gedier des velds en met het gevogelte des hemels en het kruipend gedierte der aarde, en ik zal het zwaard en den krijg van de aarde verbreken, en zal ze in zekerheid doen nederliggen.' In Ezechiël XXXIV: 25 heette het: 'Ik zal een verbond des vredes met hen maken, en zal het booggedierte in het land doen ophouden en ze zullen slapen in de wouden'. En veel belijst nog lezen we in Jesaja XI: 6-9: 'En de wolf zal met het lam verkeerren, en de luipaard bij den geitenbok nederliggen, en het kalf en de jonge leeuw te samen en een klein jongste zal ze drijven, en de koe en de berin zullen te samen weiden; hare jongen zullen te samen nederliggen en de leeuw zal stroo eten, gelijk de os. Men zal nergens leed zien noch verderven op den ganschen berg mijner heilichheid, want de aarde zal vol zijn van de kennis des Heeren, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken'. En evenzoo vinden we het in het voorlaatste kapittel van Jesaja, in het laatste vers, waar in gelijken zin gesproken wordt: 'De wolf en het lam zullen te samen weiden, en de leeuw zal stroo eten als een rund; zij zullen geen kwaad doen noch verderven op mijnen ganschen heiligen berg, zegt de Heere', een daarom te opmerkelijker voorspelling, omdat er in vs. 22 van het laatste hoofdstuk van Jesaja in verband hiermede evenzoo gesproken wordt van een 'nieuwe hemel en een nieuwe aarde', waar geen zonde meer gekend zal worden. Zacharia in het laatste hoofdstuk van zijn Godspraak wijst, om ook hem nog te noemen, op even heilige toekomst, waarin met de zonde en de gevolgen der zonde eens voorgoed gebroken zal zijn, als hij in vs. 6 v.v. deze heilige profetie laat uitgaan: 'En het zal geschieden te dien dage, dat er niet zal zijn het kostelijk licht en de dikke duisternis, maar het zal een eenige dag zijn, die den Heere bekend zal wezen; het zal noch dag noch nacht wezen, het zal geschieden ten tijde des avonds dat het licht zal wezen. Ook zal het geschieden ten dien dage, dat er levende wateren uit Jerusalem zullen vlieten'.

Ook deze sterk sprekende profetieën versterken onze Kanttekenaren van 't geestelijk te komen stond. Van de altijd levende wateren, die uit Jerusalem zouden vlieten, merkt toch de noot onder de bladwijze op: 'Hierdoor moet verstaan worden de gave des Heiligen Geestes, die Christus overvloediglijk door zijn Kerk uitstorten zou'. Reeds uit deze enkele uitlegging blijkt op 't duidelijkst, dat de Kanttekenaren de eschatologische uitspraken van het Oude Testament geheel vergeestelijkt hebben, en hierdoor van meet af de neiging verrieden, om in de eeuwige heerlijkheid, die eens dagen zou, zoo goed als uitsluitend aan de geestelijke genietingen betrekken toe te schrijven. Dit nu had uiteraard de louter geestelijke opvatting ook van het eerste gedeelte van Hoofdstuk XXII van de Openbaringen voorbereid; en in dit verband nu is 't alleszins begrijpelijk, dat dit slotstuk van de groote voorspelling bij de Kanttekenaren en bij hen, die met dezen een gelijksoortige uitlegging huldigden, niet tot zijn recht is gekomen. Leest men dan ook de kanttekeningen op, b. XXII nauwkeurig na, dan is geen andere slotsom mogelijk, dan dat we eeniglijk met beidspraak te doen hebben, en dat deze laatste profetie op niets anders doelt, dan om de geestelijke verheerlijking van het volk des Heeren zeker te stellen, eeniglijk op de afzonderlijke individuen de aandacht te vestigen, en zich te bepalen tot het vaststellen van het heilig verband, waarin de uitverkorenen voor eeuwig met God Drieëenig zouden staan. Nu heeft on-

getwijfeld de profetie, die we uit het Oude Testament overnamen, tot het wortelschieten van deze uitlegging medegewerkt. Wat in het Oude Verbond tot zelf bij Jesaja, Micha, Ezechiël en Zacharia ons wordt voorgehouden, droeg toch dit eigenaardig kenmerk, dat het steeds uitging van het in Palestina gelegen Jerusalem, en met de komst van den Messias afloot. Zelfs bij Jesaja is voor de groote tusschenperiode, die nu reeds na de Hemelvaart van den Christus in den loop der historie verliep, geen dwingende aanduiding. En vraagt men nu, waarom dan deze leemte in de Oud-Testamentische profetie intrad, zoo zij er met alle stelligheid op gewezen, dat wie hier tegenovergestelde eischen stelt, feitelijk toont den aard van het karakter der heilige profetie die aan Israël gegund is, niet te verstaan. Dan tocht blijkt men van meening te zijn, dat deze Oud-Testamentische profetie een woordelijk en letterlijk influisteren is geweest—Van de te wachten historie, en dit nu juist is een algeheele miskenning van het hoogstaand karakter, dat de aloude profetie droeg. Er bestond niet, gelijk velen 't zich nog altoos denken, een profetische dienst, waarvoor niet anders geëischt werd dan een vermogen tot opvang van ingefluisterde woorden. Hiertoe toch waren ook geheel ongeestelijke personen in staat geweest. De profeten zouden dan copisten geweest zijn zonder meer. En hiervan greep juist 't vlak tegenovergestelde plaats. De profet was door God zelf voor zijn hooge taak voorbereid. Heel zijn leven hing met die hooge taak saam. En de profet kon niet anders uitbrengen, dan wat uitvloeisel was van Gods inwerking op zijn aldus gestemd en voorbereid gemoed. Als gevolg hiervan nu kon omtrent de komst van den Messias, en omtrent hetgeen van die komst het gevolg en de vrucht zou zijn, niet anders voor de profetische verbeelding op leven, dan wat rechtstreeks met Jerusalem samenhang en in de komst van den Messias zich zou aantrekken. Eerst het Nieuwe Testament kon daarom geven, wat na de komst van den Messias zich uit zijn verschijning en verdwijning ontwikkelen zou, en zoo eerst kon ook de apocalyptische leer omtrent de laatste dingen ons voorhouden wat werkelijk te komen staat.

De poging nu, die later is aangewend, om in verband met deze uitlegging van de Oud-Testamentische profetie, ook wat straks voor eeuwig te komen staat, in hoofdzak geestelijk te duiden, hing met deze averechtsche opvatting saam en vloede er ten deele uit voort. Alleen zag men geheel voorbij, dat op die wijs niet anders geschiedde, dan dat men het Vaderhuis omlaag liet dalen, ten einde den toestand die zich in dit Vaderhuis voordeed, te bestendigen. Om den voorgrond stond hierbij de op zichzelf juiste overtuiging, dat het geestelijke van hooger beduidenis is dan het zichtbaar lichamelijke. God was enkel Geest, de Engelen waren geesten, in het Vaderhuis waren niets dan gezaligde geesten, en zoo drong zich van zelf de overtuiging op, dat ook voor ons als menschen het geestelijke het hoogste en enig zalige was, en dat het vormelijke en lichamelijke te laag stond, om saam met het geestelijke vernieuwd en bestendig te worden. Daar nu de Schrift intusschen niet slechts een enkel maal, maar op alle manieren telkens en gedurig ook op dit lichamelijke, uitwendige en vormelijke van de eeuwigheid die te komen stond, nadruk legde, kon men bij deze vergeestelijking niet blijven, en zoo is van zelf de waardeering van wat ook uitwendig ons deel in de eeuwigheid zou zijn, teruggekeerd.

Een terugblik op het Scheppingsverhaal versterkt, in het besef van de juistheid van dit inzicht. Het valt toch niet tegen te spreken, dat in het Scheppingsverhaal, gelijk ons dit in Genesis eerste kapittel wordt voorgelegd, het geestelijke eerst aan het einde intreedt, nadat eerst al 't vormelijke en stoffelijke is voorafgegaan. Er is in het Scheppingsverhaal geen sprake van, dat de mensch voorop zou staan, op den voorgrond zou treden en van meet af heel de Schepping beheerschen zou. Eer gaat al 't niet-geestelijke vooraf, wordt in de vijf dagen van al 't overige schepsel, doch niet van den mensch gerept, en daagt eerst aan het einde ook de drager op van Gods beeld. Zelfs al het gedierte gaat voor. Eerst komt het stof der aarde, en eerst daarna lezen we, dat God uit dit stof der aarde den mensch geformeerd heeft, en dit wel zoo, dat dan de mensch voor wat het lichaam betreft, er eerst kwam, en dat eerst daarna in zijn neugaten geblazen werd de adem des levens. Het is alzo niet eerst de geestelijke mensch, die op-

daagt en in 't heelal zweeft, zoodat er eerst daarna een aarde voor hem geschapen werd; doch die aarde, met alles wat er toe behoort, kwam eerst, en toen dit alles gereed was, toen eerst werd op die stoffelijke aarde ook de mensch lichamelijk, d. i. in zichtbare gestalte, geschapen, en eerst daarna werd in hem geblazen de hogere geestelijke ademtocht. Bij de schepping van den mensch is toch alleen dit 't alles te bovengaande, dat God sprak: 'Laat ons menschen maken naar ons beeld en naar onze gelijkenis', zóó echter, dat er aanstonds bij werd gevoegd: 'En dat hij heerschappij hebbe over de visschen der zee, over het gevogelte des hemels en over het vee en over de geheele aarde en over al het kruipend gedierte, dat over de aarde kruipt'. En dan volgt er: 'En God schiep den mensch naar zijn beeld, naar het beeld Gods schiep Hij hem'. En dit niet alleen, maar ook in de zegening, die God over den mensch uitsprak, wordt evenzeer het tijdelijke en aardsche opgenomen. Zoo toch staat er in Gen. 1: 28: 'En God zegende ze, en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt en vervult de aarde en onderwerpt ze, en hebt heerschappij over al het gedierte, dat op de aarde leeft'. Aldus was de oorspronkelijke Schepping, en van die Schepping nu heet 't in Gen. 1: 31: 'En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie het was zeer goed'. Hoe wil men nu, waar het alzo in de Schepping toeging, en er noch van zonde noch van vloek sprake was, in verband met het geheel eenzijdige werk Gods, dat over heel de toekomst besliste, al het zinlijke, zinlijke en vormelijke in de eeuwige gelukzaligheid als tenietgedaan en weggevalen beschouwen, om niets dan 't geestelijke over te houden. Feitelijk toch zou men hierdoor de menscheit in de eeuwige toekomst met de Engelen op één lijn stellen, en de geheel eenige betekenis van het menscheit geslacht als 'beelddrager Gods' te niet doen. Zeker is er door den val een breuke in het Scheppingswerk gekomen, en een breuke die indrong in 't menschen geestelijk bestaan, en in verband met deze breuke is er een radicale wijziging aangebracht in de existentie en in de saamleving der menschen. Doch in die geheel achteruitgegangene gesteldheid heeft God toen niet ingegrepen om den mensch een louter geestelijke existentie te geven. Dit toch had aanstonds kunnen intreden. Doch geheel met deze gedachte in strijd, is het toen de toelag, het doel en het streven van geheel het Verlossingswerk geweest, om wat verloren was te herstellen, en wel zóó te herstellen, dat het nimmermeer inzinken kon. Juist dit echter bracht den eisch met zich, dat de eindelijk intredende herstelling van het gevallen menscheit geslacht, hem als 't nu volmaakte en voortaan schendbare Beeld Gods zou doen optreden, geheel conform de grondlijnen die aanstonds bij de schepping van het Beeld Gods gegeven waren. Een louter geestelijke opvatting van wat te komen staat, wordt daarom rechtstreeks door de eerste bladzijden van de Heilige Schrift weersproken. Wie zóó oordeelt, bulgt eigenmachtig als eenig geestelijk om, wat in de Heilige Schrift van de eerste bladzijde tot de laatste voor het menscheit wezen als eisch wordt gesteld, t.w., dat hij geestelijk als kind van God zou optreden, maar tegelijk als drager van het Beeld Gods in een zichtbare Schepping als heerscher zou optreden. Hiermede hangt 't dan ook saam, dat met name bij Jesaja, Ezechiël en Zacharia ook het uitwendige van ons menscheit leven naar voren treedt en, met ons, de ons onderworpen wereld zich een nieuwe toekomst bereid ziet.

Aan de geheel eenige waardij van het geestelijke doet dit in de voor eeuwig geredde menscheit niets te kort. We belijden zonder voorbehoud, dat de ten eeuwig leven geredden de kern van hun aanzijn, van hun bestemming en van hun toekomst vinden in hun heilig kindschap, maar zonder voorbehoud moet daarbij de eisch gelden, dat de mensch menscheit blijve, geen engel worde, en mensch blijvende, voor eeuwig die positie inneme, die in de Schepping en bij de herschepping aan het vleesch, als we ons zoo mogen uitdrukken, in den mensch gegeven is. Heel het Middelaarschap staat of valt hiermede. Als de apostel schrijft: 'En het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond', doet hij den Middelaar niet in een tijdelijke schijn-gestalte optreden, maar is dit Middelaarschap zijn glorie, die in zijn sterven met hem gaat, thans in zijn hemelsch bestaan gemaantineerd is, en een-

maal bij zijn wederkomst ten gerichte zich zal voortzetten. Nadruk wordt er op gelegd, dat den Christus na de kruisiging de beenen niet gebroken zijn, doch dat hij ongeschonden in zijn graf is uitgedragen, en dat hij uit dit graf in lichamelijken vorm verrees, alzo ingaat in de verheerlijking die hij op Thabor reeds als vooruit een oogenblik genoten had. Er is dan ook geen sprake van, dat, waar ook, de profetie ervan zou uitgaan, dat de Christusziel eenmaal het vleesch voor ons heeft aangenomen, en alzo nog in die Middelaars-gestalte verkeert, doch dat het einde zal wezen, dat deze Middelaars-gestalte weer verzaakt en afgeworpen wordt. Veeleer wordt er herhaaldelijk nadruk op gelegd, dat de Middelaar in zichtbaar waarneembare gestalte op aarde zal nederdalen, en hier als de met het oog waarneembare drager van de menscheit gestalte het oordeel zal uitbrengen. In niets wordt ook maar van verre aangeduid, dat de menscheit van vleeschwording en wat hiermede samenhang, na zijn komst ten gerichte, als afgedaan zou worden beschouwd. Veeleer is en blijft zijn vleeschwording en zijn optreden in de Middelaars-gestalte steeds op den voorgrond staan. In het oordeel zelf zijn het ook onzerzijds niet de enkele geesten die worden opgeroepen en in het oordeel gaan, maar zoo uitdrukkelijk als 't slechts kan, wordt van alle zijden 'de opstanding des vleesch' op den voorgrond gesteld, en zoo nu wordt ook op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel geheel de nieuwe levensontplooiing ons steeds als ook uiterlijk waarneembaar voorgesteld, en voorgesteld in zulk een vorm, dat de oorspronkelijke gestalte terugkeert, doch nu niet meer in wisselende, doch in duurzamen vorm, om den ons oorspronkelijk van God toebedeelde levensrijkdom in volheid van existentie tot zijn duurzame en rijkere ontplooiing te doen komen.

De oorspronkelijke wereld was een schepping van God, en wel een schepping in hooger zin, dan in de Engelenwereld was opgetreden. Bij Adam-toch ging de heilige en alles overtreffende gedachte uit: 'Laat ons menschen maken naar ons beeld en naar onze gelijkenis'. Hooger kon de Scheppingsmacht niet grijpen, en die schepping van den mensch naar Gods beeld en naar Gods gelijkenis, stond van meet af, gelijk Gen. 1: 26-31 toont, met geheel ons aardsche leven in verband. Beide, die schepping van den mensch naar Gods Beeld en de rijke ontplooiing van het aardsche in deze schepping, sloten geheel en ten volle het één op het ander. Bij de versterking, die straks door de zonde intrad, greep 't verderf dan ook in beide en in het geestelijke en in het lichamelijke leven in. En hiermede wederom in noodzakelijk verband, toont u heel de Schrift, hoe bij de redding van ons geslacht de nederdaling Gods tot ons menschen, om ons te redden, alzo daardoor mogelijk werd, dat de Zone Gods ons vleesch aannam, en hiermede aan al onze menscheit behoeften onderworpen werd, doch onderworpen ook aan den dood, en dat hij alleen als Zoon des menschen, en derhalve in menscheit gestalte, weer uit den dood kon opstaan, om voor eeuwig zijn beheerschende positie in geheel ons menscheit geslacht aan te nemen. Er lag niet de minste zelfverlaging in, dat de Zone Gods, als Zoon des menschen optredend, at en dronk, sliep en wakker werd, zich voortbewoog en rustte. Jezus heeft het menscheit ter oorzaak van zijn menscheit vorm (al 't zondige en gebrekkige natuurlijk er buiten gerekend) nooit en nimmer afgestootten. Hij is veeleer op al 't menscheit ingegaan, en zulks wel in den bepaalden vorm, dien het menscheit in de oorspronkelijke schepping ontvangen had. Men maakte zich daarom schuldig aan een te wraken eenzijdigheid, zoo dikwijls men voor het eeuwige leven dat ons wacht, eeniglijk en uitsluitend het geestelijke naar voren trok, en het zichtbare, waarneembare en vormelijke van weleer niet alleen ter zijde schoof en eerst in de tweede plaats liet optreden, om het, als ten eenenmale onwaarschijnlijk om voort te bestaan, te niet te doen. Natuurlijk heeft men zich ook hier voor eenzijdige overdrijving te wachten. Zeer aanmerkelijk is de wijziging die deze zichtbare aarde en ons menscheit leven op die aarde, tengevolge van den val onderging. Daarom is 't ons niet gegeven, nauwkeurig en met alle bijzonderheden 't beeld van de toekomstige wereld in schets te brengen. Hierna maakt men wegvallen, wat hier zich van zelf aandient, en er kan omgekeerd uit de Scheppingsgegevens voortkomen, wat in het oorspronkelijke Paradijs nog toefde te verschijnen. Voor alle eenzijdigheid en overdrijving wenschen we ons dan ook te wachten. Alleen wat vast voor ons

moet staan, en waaraan geen geestelijke eenzijdigheid tornen mag, is het onloochenbare feit, dat de oorspronkelijke schepping uit het Paradijs stand zal houden, en wel stand op zulk een wijs en in zulk een vorm, dat het herboren Paradijs eeuwiglijk ook in zijn zichtbaren vorm, tot Gods glorie schitteren zal.

Er ligt dan ook niets raadselachtigs of vreemds in, dat aan het slot der Apocalyptische profetie gesproken wordt van een stad, in onderscheiding van het land, dat om deze stad heen ligt. De onderscheiding tusschen stad en land vloeit van zelf voort uit de gegevens die 's Heeren gedachte en wil bij het groote Scheppingswerk beheerscht hadden. Houden we er aan vast, dat metterdaad de gegevens van de oorspronkelijke Schepping zich, in hooger en vorm, onder den nieuwen hemel op de nieuwe aarde zullen voortzetten, dan kan 't niet anders, of het allesbeheerschend onderscheid tusschen het leven van den landbouw en het stedelijk centrale leven zal zich ook hierna maals voortzetten. De groote vraag waarvoor we hier staan, is alleen deze, of, als onze oude wereld wegzinkt om voor de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel plaats te maken, deze wijziging uitsluitend op onze zon en op ons planetenstelsel zal ingrijpen, dan wel of geheel de starrenwereld hieronder zal betrokken wezen. Steeds is 't voor wie de starrenwereld eenigzins van meer nabij kennen leerde, zoo schier onbegrijpelijk, om metterdaad in onze kleine aarde het centrale punt van Gods onomdink Heelal te zien. En toch, daarop komt 't hier aan. Al wat ons omtrent de Voleinding geopenbaard wordt, vestigt telkens opnieuw den indruk, dat in hetgeen met onze wereld geschiedt, het lot van geheel het zichtbare hemelrijk betrokken is. Nu is intusschen onze aarde, met inbegrip van de zon en het bij onze zon hoorend planetenstelsel, zoo ge-hiermede deel de starrenwereld vergelekt, zoo klein en schijnbaar onbeduidend, dat we zulk een toekomst ons kwalijk kunnen voorstellen. Vandaar dan ook de poging die reeds herhaaldelijk gewaagd is, om 't lot van ons zonnestelsel los te maken van het geheele wereldstelsel en zich af te vragen, of men ons zonnestelsel niet isoleeren kan van de overige wereld, en voor die overige wereld een geheel andere existentie aannemen, maar ook een geheel andere toekomst gissen kan, dan voor onze aarde geldt. Toch laat de Heilige Schrift zulk een opvatting niet toe. Alles toch wat ons omtrent de toekomst van dit aardrijk en van dit zonnestelsel gemeld wordt, dient zich als alomvattend en albeheerschend aan, en laat voor een daarnaast staande, van onze wereld geheel geïsoleerde, Voleinding in Gods heilig doen geen plaats open. Niet alsof we ons veroorloven konden te wanen, dat hetgeen hier van de Voleinding geopenbaard werd, ons een tot in het kleine afdalende verbijzondering zou mededeelen, die in elk opzicht zich aansloot aan ons tegenwoordig leven, maar ook al geven we in dit opzicht de mogelijkheid van zijdelingsche wijzigingen en afwijkingen toe, aan de grondslagen van het saamgevatte menscheit leven valt toch niets te veranderen. Het is en blijft de wereld, die God Almachtig eenmaal schiep, die hij in weerwil van alle zonde der Engelen en alle zonde van ons menschenkinderen, in zijn groote afmetingen in stand hield, en die hij ten slotte in volmaakt levensvorm zóó zal uitbrengen, dat ze aan zijn Scheppingsdoel volkomen beantwoordt, en die metterdaad, in weerwil van de zonde der Engelen en der menschenkinderen, zijn oorspronkelijk plan in volle, rijke en niet meer voor inzinking vatbare gestalte zal doen schitteren.

De heerlijkheid, die ons hier op 't eindpunt der Voleinding getoond wordt, wijkt dan ook van onze huidige wereldorde geheel af. Zij die in heerlijkheid zullen mogen voortleven, en voortleven voor eeuwig, zullen dan ook niet slechts God aanroepen en tot God bidden mogen, maar zulk een verhoogde heerlijkheid ontvangen, dat ze, gelijk vs. 4 van ons hoofdstuk zegt: 'Gods aangezicht zien zullen en Gods naam op hun voorhoofden zullen dragen'. Van 't oogenblik af, dat deze heerlijkheid ingaat, zal God zelf hen verlichten, en alsdan zullen ze als Koningen heerschen, d. w. z. een vorstelijke majesteit genieten, en zulks in alle eeuwigheid. Er werd dan ook in vs. 6 aan toegevoegd: 'Deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Heere, de God der heilige Profeten, heeft zijnen Engel gezonden, om zijn dienstknechten te toonen, wat haast geschieden moet.' De aanzegging besluit dan in vs. 7 met deze

woorden: „Zie, ik kom haastelijk. Zalig is hij, die de woorden der profetie dezes boeks bewaart." Hiermede wordt de voorstelling der Volending afgesloten, en met het slotgedeelte van de Openbaringen behooven we ons hier niet verder in te laten. Immers de Volending is ons wel in beeld geteekend, maar de Volending zelf komt eerst, als metterdaad het besluit tot geheele en volledige uitvoering komt. Hierop nu wacht wie in geloof en hope leven mag, maar het Beeld der Volending zelf hangt er niet aan. De trekken van dit beeld kunnen niet verder gaan, dan ze ons hier in vs. 1-7 voor worden gehouden. Wel moet ook op hetgeen hier na komt, tot zelfs in bijzonderheden worden ingegaan door een ieder, die een uitlegging van geheel de Apocalypse bedoelt te geven, maar voor de Volending kan hiertoe het zwijgen worden gedaan. Alleenmaal de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel schitteren zal, en op die nieuwe aarde de heilige stad, die één tempel Gods zal zijn, Gods heilige tegenwoordigheid openbaren zal, en zulks als middenpunt van het zalige leven dat alsdan de gehele wereld in heerlijkheid zal zetten, dan zal 't einddoel van Gods oorspronkelijke Schepping zoowel als van zijn zaligmakende genade bereikt zijn.

In hoeverre de voortekenen die ook onze harde tijd met zich brengt, de nadering van de Volending verwachten doen, is vooralsnog niet geheel volstrekt zekerheid uit te wijzen. Hetgeen ons ons heen gebeurt, en op een ontreding van het gehele wereldleven wijst, draagt daarvoor nog een te vaag en een te onbepaald karakter. Hoevele malen heeft niet reeds de geloovige schare bij de onderdrukking die ze onderging, zich moeten afvragen, of de Volending niet reeds intrad. Steeds is in zulke tijden aan de Openbaring troost en bemoediging ontleend, en is in wat gebeurde het voorspel gezien van wat eens te wachten stond. Zoo kan het ook nu zijn, doch zonder dat er reeds tekenen of verschijnselen zich aankondigen, die op de preciese vervulling wijzen van wat te komen staat. Wat alleen uit de onrust van het heden volgt, is, dat elk kind van God zich op 't einde heeft voort te bereiden, en niet straks in een leven, dat buiten God omgaat, plotseling overvallen mag worden door wat de Volending brengen zal. Op de aardbevingen die thans zoo snel op elkander volgen, schier overal zich openbaarden, en gedurig zich opnieuw herhaalden, moet uiteraard gelet. Al is 't toch, dat die schuddingen der aarde saamhangen met de ontzettende ontploffen van de vuurmassa's, die de oorlog op deed hoopen, deze bijomstandigheid neemt toch niet weg, dat de Christus ons zoo gedurig en ernstig op 't komen van die ontzettende aardbevingen gewezen heeft, en dat een verband tusschen dit feit en wat thans het buskruit tot aller verschrikking uitrichtte, niet als uitgesloten behoef beschouwd te worden. Alleen maar, wie de Volending uit de Schrift in structuur brengt, kan niet anders dan 't beeld geven. De realisering van dit beeld is in te wachten van wat God Almachtig doen zal.

Dr. A. K.

„Een bewijs der zaken, die men niet ziet".

Het geloof nu is een vaste grond der dingen die men hoort, en een bewijs der zaken die men niet ziet.

Hebr. XI:1.

't Geloof richt zich op ons inwendig leven. In het laatste, zichtbare leven gaan we af op de organen van ons gevoel, van ons gezicht en van ons gehoor. Wie zeggen kan: „ik heb 't gezien", „ik heb 't zelf gehoord", „ik heb 't met mijn eigen hand betast", die brengt vanzelf 't geloof er niet bij te pas, maar houdt zich aan de middelen van uitwendige waarneming.

Ook in die uitwendige waarneming kan men zich vergissen, dat men meent iets gezien of gehoord te hebben, en toch van achtermerkt, dat 't niet zoo was. Dit echter is niet anders dan 't geloof, dat aan al wat menscheit is, kan aankleven. Doch, dit nu daargelaten, is ons voor de zichtbare en hoorbare wereld een verhoogde van waarneming geschonken, dat geheel buiten 't geloof omgaat.

Maar behalve met die uitwendig zichtbare en hoorbare wereld, staan we als menschen van een dubbel wezen toch ook in verband met een geheel andere wereld, die niet hoorbaar en niet zichtbaar is, en die ook kan worden waargenomen, doch door een heel ander innerlijk orgaan, en dit orgaan is 't geloof.

Dit orgaan nu het 't geloof werkt volstrekt niet enkel op het heilige en op wat de Goddelijke dingen aangaan. Gedurig hoort men dan ook van 't geloof spreken, zonder dat 't met God of Goddelijke dingen ook maar iets uitstaande heeft. Van iemand met wie men straks in aanraking zal komen voor gewone aardsche zaken, zal men zeggen: „'k geloof dat hij iemand is dien men vertrouwen kan". Dat gaat dan af op den indruk dien men bij ontmoeting van hem gekregen heeft, op wat men gemerkt heeft van zijn doen, en op hetgeen men door anderen over hem gehoord heeft.

Iemand zegt, verklaart of betuigt u iets, maar wat hij zegt doet u te vreemd aan, en zoo aarzelt ge het voor u te houden. Dit hindert dan den man die 't u zei, en hij vraagt u: „Geloof ge mij dan niet?", zonder dat dit ook maar iets met ons geestelijk geloof te maken heeft.

Zoo blijkt op alle manier, dat er tweemaal manier is, om achter iets te komen, de éne die door het zien, hooren en voelen gaat, en alzoo door uitwendig waarnemen, en de andere die, geheel buiten die uitwendige waarneming omgaande, eenzijdig rust op wat we, afgaande op onze verborgen zielsorganen, gissen, vermoeden of voor waar aannemen, en dit laatste noemen we dan gelooven, d. i. voor waar houden.

Met dit gewone gelooven of voor waar aannemen, haagt nu ook het geloof waarvan in het Hebr. XI:1 sprake is, formeel rechtstreeks saam.

Het geloof, zegt de apostel, is een bewijs voor de zaken die men niet ziet, d. w. z. voor de zaken of dingen, die met onze gewone organen van gezicht, gehoor of gevoel niet waar te nemen zijn. Het verschil is hier alleen maar, dat de apostel spreekt van een bewijs, en juist hieraan faalt 't zoo vaak bij ons gewone gelooven in het dagelijksch leven. Dan toch kunnen we ons bij onze inwendige waarneming, ook al nemen we de zaak nog zoo ernstig op, toch vergissen.

Denk slechts aan het oordeel dat men vel over een persoon, in wien ge volledig vertrouwen hadt gesteld, en in wien ge u toch, gelijk van achteren blijkt, geheel vergist hebt. Dan gingt ge af op den indruk, dien hij op uw gemoed en op uw zielsleven maakte. Die indruk was gunstig. Maar toch wordt ge misleid, doordien hij de kunst verstaan had, zich anders voor te doen, dan hij werkelijk was. Juist dit maakt dan ook, dat men in het gewone leven aan al zulk geloof vaak zoo weinig waarde hecht, en daarom zegt: „Nu ja, ge geloof in 't wel zoo, maar geef me bewijs, dat 't zoo is." 't Zie hier dan 't sterk sprekend verschil. Bij 't gewone „'k geloof" in het dagelijksch leven, gaat men veelal liefst niet op dit quasi-gelooven af, doch vraagt bewijs. Hier daarentegen, op heilig terrein, is alle overig bewijs ontoereikend en schiet te kort. Vandaar dat ge in 't heilige altoos weer op het geloof hebt terug te gaan, doch dan ook den vasten grond moet bezitten, dat wat ge geestelijk geloof, het stellige en onloochenbare bewijs is van de dingen, die ge niet ziet en niet zien kunt, omdat ze uitwendig niet waarneembaar zijn, maar behooren tot die onzienlijke wereld, waarmee zeer zeker vaste gemeenschap kunt hebben, doch alleen niet door uw uitwendige zintuigen, maar eenzijdig door het verborgen en geestelijk orgaan van het geloof.

De vaste grond voor dit geestelijk geloof ligt altoos niet in u. Gij toch kunt u ook in de waarneming der onzienlijke dingen vergissen. Zelfs is vergissen hier regel. Zie 't maar aan die miljoenen en miljoenen heidenen, die ook, elk op hun manier, zich een voorstelling van de ongeriene wereld vormen, en toch alhier misaant. Een vaste grond kan daarom het geloof u nooit zijn, alleen wijl hij het koestert, maar 't zal u een vaste grond zijn, en het moet u dit wezen, indien 't u God is, die u, wat ge gelooven zult, zelf betuigt.

God vergist zich nimmer, en kan zich nimmer vergissen. Is er derhalve iets, dat u God u betuigt en u in uw verborgen zielsleven openbaart, dan rust en steunt dit, gelijk de apostel zegt, voor u op vasten grond, en is u een stellig bewijs van wat ge met uw zintuigen op geenerlei manier kondt waarnemen.

Het zijn alzo twee schakels van het geloof, die hier liden worden geklooken. Ge moet gelooven dat hetgeen u toekomt, van u God komt, en op grond hiervan moet ge gelooven dat 't is, was en zijn zal zooals u God 't u betuigt.

Spreken we dan ook van het geloof, nu niet in gewone of overgangstaal en in menscheit, zinn, doch van het geloof, dat ons met God in contact stelt, dan is er nooit en nimmer sprake van een geloof dat uit u zelf opkomt of dat van nature zich in u vormt, maar altoos en eenzijdig van een geloof, dat niet in ons was, dat uit ons zondig wezen niet kon opkomen, en dat daarom op geheel bijzondere wijze door den Almachtigen God in onze ziel is ingebracht. Dit geestelijk geloof is een waarnemingsvermogen, dat we van ons zelf niet hadden. Bij onze geboorte hebben we van onze ouders wel de uiterlijke waarnemingsvermogens ontvangen. Ook al kan een kind aan de borst nog niet verstaan en begrijpen wat om hem gebeurt, hij ontving in zijn geboorte dan toch een vermogen, 't welk, zoo hij leven blijft, zich straks ontwikkelen zal en hem dan zal doen hooren met 't oor, doen zien door 't oog, en doen gevoelen met zijn zenuwen. Doch 't geloof dat het kind in staat zal stellen, om in gemeenschap te treden met de geestelijke wereld, heeft 't kindeke uit zijn natuurlijke geboorte niet. Dat wonderde geloof kan ook in het pasgeboren kindeke wel reeds aanwezig zijn, maar dan is 't in dat kindeke toch op buitengewone wijze, buiten zijn ouders om, ingebracht, door wat dan heet een tweede geboorte of wedergeboorte. Maar heeft het kindeke reeds 't in de wieg, 't pas later, dit orgaan van het geestelijk geloof ontvangen, dan heet 't in dit geloof het zekere vaste en nooit bedriegende middel, om de onzienlijke dingen die in God en uit God zijn, te kennen en geestelijk te doorzien.

Wel bezien is en blijft 't alzo geheel 't zelfde geloof, dat in ons dagelijksch leven ons allerlei voor waar doet aannemen, dat ons ter oore kwam, en waarvan we overtuigd werden. Alleen maar, er heerscht hier dit alles afdoende verschil, dat we in het gewone leven allerlei aannemen en gelooven op grond van onze eigen waarneming of op grond van het vertrouwen dat we stellen in hen die 't ons verteld hebben. En omdat nu ons eigen inzicht of de mededeeling van anderen zoo vaak falen kan, daarom heeft dit gewone zeggen: „'k geloof dit of dat", voor ons geen afdoende waarde.

Hier daarentegen valt alle twijfel en alle onzekerheid weg, omdat 't God Almachtig is, die in ons innerlijk wezen het oog ontsluit kan, en het oor open, waarmee we de geestelijke dingen voelen en waarnemen kunnen. Anders is de fellende mensch onze zeggman, doch hier is, als we het zoo mogen uitdrukken, onze zeggman de Alwetende, de Almachtige en de onbedriegelijke God. Alles hangt er alzo slechts van af, of we in het diepst verborgene van onze ziel met den Almachtigen God levend contact gevoelen, en in ons inwendig wezen ontwaren, dat we met Hem te doen hebben, zijn getuigenis opvingen, en op zijn Woord als op den vasten grond onzer hoop hebben af te gaan.

Zoo onzeker als nu telkens weer ons geloof in 't geen een medemens ons betuigt, zich kan, even vast en zeker is ons geloof, dat zich aan God vast klemt.

Alle ander getuigenis kan falen, en alle ander geloof kan blijken zelfbedrog te zijn, maar 't geloof dat bestaat in 't aannemen van wat God in ons werkt en in ons betuigt, is en blijft altoos de vaste grond, waarbij zelfs aan geen wankelen kan gedacht worden.

Dr. A. K.

Amsterdam, 6 December 1918.

Hoe weinig sympathiek de nieuwe regering te Berlijn ons moge weze, toch juichen we van harte het voorstel toe, door haar tot de geallieerde Mogendheden gericht, om een gerechtshof saam te roepen, dat een oordeel zou hebben te vellen over de

vraag, wie de ware schuldigen zijn, die dezen schrikkelijken oorlog over Europa hebben gebracht.

Natuurlijk zou voor zulk een gerechtshof niet alleen het geheime archief te Berlijn en te Weenen, maar evenzeer dat te Parijs en Londen moeten worden opengesteld, en zou het onderzoek zich niet hebben te bepalen tot hetgeen de directe aanleiding was tot dezen oorlog, maar ook de voorgeschiedenis moeten omvatten. Alleen dan toch zou een rechtvaardig oordeel over wie hier schuld draagt, mogelijk wezen.

Zulk een oordeel door een rechtbank van onpartijdige en hoogstaande rechters uitgesproken, zou voor het zedelijk besef der natien van hooge waarde wezen. Vooreerst, omdat daardoor zou kunnen worden uitgemaakt, wie de ware aansichters van dezen oorlog zijn geweest. En ten tweede, omdat zulk een oordeel tevens een zedelijk vonnis zou wezen, dat voor den schuldige zwaardere straf zou zijn dan gevangenis- of lijfstraf. De schuld van Napoleon was zeker oneindig veel zwaarder dan die van den ex-keizer van Duitsland. En toch heeft Napoleon's verbanning naar St. Helena en de schandelijke behandeling door Engeland hem daar aangedaan, een nooit af te wisschen smet op Engeland geworpen en Napoleon in de oogen der wereld tot een misdaad gemaakt.

Reeds daarom zouden we op de uitspraak van zulk een onpartijdig gerechtshof prijs stellen, maar nog te meer, omdat het gevaar dreigt, dat de publieke opinie in het wapensucces van de overwinnende partij een Gods-oordeel zal zien ten gunste van de rechtvaardigheid van haar zaak, en in het feit, dat de andere partij het onderspit dolf, een bewijs van haar schuld.

En zulk een maatstaf om schuld of onschuld te beoordeelen, zou zeker niet in overeenstemming wezen met de hooge beginselen van het recht en evenmin met wat Gods Woord en de historie aangaande het Godbestuur dezer wereld ons leeren.

Indien wapensucces besliste over de vraag van het recht, dan zou de machtigste steeds gelijk hebben en daarmee een der grondbeginselen van het recht zelf omver worden gestooten. De dief, die met geweld zich meester maakte van het geld van een ander, zou dan vrij moeten gesproken worden; de moordenaar, die bij een gevecht zijn tegenstander overhoop stak, zou dan vrij moeten uitgaan.

En evenzeer is deze gedachte in strijd met wat Gods Woord en de historie ons leert. Al belijden we, dat God Almachtig het lot der volkeren bestuurt en dat ook overwinning en nederlaag in den oorlog door Hem worden beslist, toch mag daaruit nooit worden afgeleid, dat overwinning of nederlaag een bewijs van het al of niet rechtmatige der zaak zou wezen, die de volkeren tot den oorlog bewoog. Het wereldbestuur Gods is ook daarom voor ons een raadsel, omdat het veelteer telkens schijnt, alsof het onrecht triomfeert en het recht het onderspit delft. De wereldgeschiedenis is niet het wereldgericht. Ware het dit wel, dan zou in den loop der wereldhistorie zelf het recht Gods voltrokken worden en zoude altoos door straf worden gevolgd. En niet alleen dat de historie het ons heel anders leert, maar de Schrift zelf verwijst ons steeds naar het eind-oordeel, dat Christus bij zijn wederkomst over levenden en dooden houden zal. Daar zal het recht Gods triomfeeren en een iegelijk naar zijne werken ontvangen. Hier op aarde geschiedt dit niet. Christus is veroordeeld en ter dood gebracht door het geweld van den Sanhedrin, hoewel hij onschuldig was. De Christelijke Kerk telde hare martelaren bij duizendtallen, die door den rechter ter dood zijn veroordeeld, en van een oordeel Gods over de natien, die zich vergrepen aan Gods kinderen, was geen spake. De Hugenoten in Frankrijk zijn door Lodewijk XIV vervolgd en verbannen, hoe rechtvaardig hun zaak ook was, en heel de Protestantische Kerk in Frankrijk is daardoor zoo goed als uitgeroeid. En om ook op een voorbeeld uit onze dagen te wijzen: hoe heroiek de worstelstrijd der Zuid-Afrikaansche Republieken was en hoe vast een Kruger op Gods hulp vertrouwde, toch heeft Engeland door overmacht van wapens gewonnen en heeft macht over recht getriumfeerd.

Natuurlijk denken wij er niet aan, de hier genoemde gevallen op één lijn te stellen met het droeve lot, dat Duitsland en Oostenrijk trof. Waar we alleen voor wilden waarschuwen is, om uit het feit, dat deze natien voor de overmacht van schier heel de wereld het hoofd moesten bukken, af te leiden, dat de schuld van dezen oorlog alleen bij hen te zoeken zou wezen en in de schrikkelijke rampen, die deze landen treffen, een Gods-oordeel te zien, waardoor over het geding nu uitspraak was gedaan, wie de schuld aan dezen oorlog draagt.

Toen Rusland ineens stortte en de geheime archieven opengingen, bleek, hoe de militaire partij hier den oorlog gewild en tegen den zin van den al te zwakken Csaar had doorgezet. Ook uit Duitsland komen thans stemmen, die op eenzelfde verloop van zaken wijzen. Reeds daaruit blijkt, zoover wij menschen kunnen nagaan, dat er schuld aan beide zijden is geweest. Indien Frankrijk en Engeland het onderspit hadden gedolven en ook daar van de nederlaag een revolutie het gevolg ware geweest, zou het volk, al even verbitterd op zijne regering, aan deze de schuld van den oorlog hebben geweten. Juist daarom zou het van zoo hoog belang wezen voor de zaak der gerechtigheid, dat een internationaal gerechtshof saamkwam, dat over de vraag, wie de schuld draagt, uitspraak deed.

Niet de verbittering van de volkeren, die, omdat zij noodeloos hun bloed hebben vergoten, de schuld op hun regeringen werpen, en ook niet de overwinningsores

der volkeren, die in hun zegepraal het bewijs van hun recht zien, maar een onpartijdige rechtbank alleen zou in staat wezen de schuldigen aan te wijzen. En daardoor alleen zou aan den hoogen eisch van het recht worden voldaan.

Men wil in Europa en in heel de wereld een nieuwe orde van zaken vestigen, waarin door een onderlingen volkerenbond aan alle oorlog een einde zal worden gemaakt en elke twistzaak tusschen de natien door een gerechtshof zal worden beslist.

Of dit ideaal geen utopie zal blijken, zal de toekomst moeten leeren. Maar de volkeren, die zeggen voor dit hooge ideaal in den krijg te zijn gegaan, zouden geen beter bewijs van de oprechtheid van hun bedoeling kunnen geven, dan door aan het verzoek van de regering te Berlijn te voldoen.

Een waarschuwend voorbeeld.

Zooals in Rusland, terstond toen 't socialisme zegevierde, de staatskerk is afgeschaft, zo is het ook in Duitsland en Oostenrijk gegaan. Zelfs is in Duitsland elk toezicht van de Kerk op de volksschool afgeschaft, en de school, die nog altoos een min of meer religieus karakter droeg, zal nu, evenals bij ons, wel een godsdienstloze school worden. Reeds werd door de nieuwe regering een commissie benoemd, die tot opdracht kreeg een heel nieuw stel leerboeken voor het onderwijs te vervaardigen. En in welken geest dit geschieden zal, behoeft wel niet gevraagd te worden. De staatschool zal in dienst van het socialisme worden gesteld, en het volk zal niet in het Evangelie van Christus, maar in het Evangelie van het socialisme worden opgevoed.

Voor de Roomsche Kerk, al protesteert zij het scherpst tegen deze scheiding van Staat en Kerk, is het gevaar, dat in deze nieuwe orde van zaken schuilt, niet het ernstigst. Wel verliest de Pauselijke Curie een van haar machtigste politieke steunpilaren, omdat de Kerk van Oostenrijk de eenige politieke macht, die haar aanspraken steunde, wegwiel, maar de Roomsche Kerk bezit in haar machtige organisatie een middel om zich staande te houden. Voor de Protestantische Kerk daarentegen die in Duitsland, van Luther's dagen af geheel gewend was op den Staat te leunen, staat de zaak veel ernstiger. Aan het oprichten van Christelijke volkscholen is in Duitsland door de Kerk niet gedacht. En nog veel minder heeft de Kerk zelf een zelfstandige positie tegenover den Staat zich verworven. Ze was niet alleen finantieel, maar ook wat haar bestaansinrichting betreft, geheel van de Overheid afhankelijk. Op eigen beenen te staan, had ze nooit geleerd.

Voor de toekomst van het Protestantisme in deze landen breken dan ook donkere dagen aan. In Duitsland zelf zal, nu de Staatskerk wegwiel, wel het gevolg wezen, dat een belangrijk deel van het volk dat reeds innerlijk van de Kerk vervreemd was, zich geheel van de Kerk losmaakt. In hoeverre in het overblijvende deel de kracht zal schillen om een nieuwen kerkvorm te scheppen en vooral om te voorzien in de tractementen der predikanten en in de groote kosten, die het kerkelijk leven meebrengt, zal de toekomst moeten leeren. Tot dusver is de toestand in Duitsland te chaotisch en hoort men te weinig van wat in de kerkelijke wereld omgaat, om zich reeds een beeld van de toekomst te kunnen vormen. Een zuiveringsproces zal de Kerk zeker ondergaan, en wellicht, dat juist het verbreken van den band met den Staat tot een krachtiger opleving van de Kerk in zuiverder vorm aanleiding zal geven. De kunstmatige band, die tusschen de Gereformeerden en Lutherschen in de Unie Kirche was gelegd, zal wellicht oplossen, en niets zou ons liever zijn, dan dat de Gereformeerden in Duitsland weer tot zelfstandige instelling kwamen. En in de Luthersche Kerk zal wel een scheidsprocees plaats vinden, want dat modern en orthodox samen in één huis zullen blijven wonen, is niet wel te denken.

Veel droever staat de zaak nog voor de Gereformeerde Kerken in Hongarije, die na haar verval weer begonnen op te leven en waar het Calvinisme reeds zooveel ingang vond. Het ontbindingsproces der nationaliteiten, waardoor de meest Calvinistische gedeelten van Hongarije zullen afgescheid worden, bedreigt de Gereformeerde Kerken in Hongarije met het ernstigste verlies. De noodkreet door deze Gereformeerde Kerken naar onze Koningin en naar de Gereformeerde Kerken in Nederland, in Engeland, in Amerika gezonden om tusschenbeide te komen, heeft dan ook zeer diep ons getroffen. Maar welke hulp kan hier worden verleend? Over politieke invloed beschikken de Gereformeerde Kerken in deze landen niet. En hoe zou onze Koningin ten behoeve van de Kerken in Hongarije kunnen tusschenbeide komen? Staatszucht vraagt naar geen kerkelijke belangen. Het nationaleiteitsprincipe door Wilson ten onzalige uwer geproclameerd, blijkt al meer voor de Staten en Kerken een noodlot te worden.

Voor het Protestantisme in Nederland ligt in hetgeen in Duitsland en Oostenrijk geschiedt, wel een zeer ernstige les. Al zijn we het gevaar van een socialistische revolutie nu gelukkig ontsnapt, zekerheid voor de toekomst hebben we niet. Troelstra heeft van zijn boos opzet geen afstand gedaan. En niemand kan waarborgen, dat bij een nieuwe omwenteling der toestanden in Duitsland, de vloedgolf, die nu gekend werd, niet kan wederkomen en dan ook ons volk kan meeslepen.

Voor onze Gereformeerde Kerken zijn we niet bevreesd. Die staan geheel van den Staat onafhankelijk. Maar de Hervormde

Kerk zou plotseling voor een catastrofe komen te staan. Reeds dikwijls genoeg is op dit zoo ernstige gevaar gewezen. Maar men meende, dat dit alleen een loos alarm was. Zal men thans ook van Hervormde zijde eindelijk gaan inzien, hoe gevaarlijk spel men speelt? Een nieuwe grondwetshervorming is onvermijdelijk en zal ook spoedig komen. Onder een Christelijk bewind kan de financiële band tusschen Staat en Kerk worden losgemaakt zonder dat de Kerk hieronder schade lijdt, wanneer de Staat nl. aan de Kerk uitkeering van de fondsen doet, waar zij recht op heeft. Dan zou het gevaar zijn afgewend. Ook indien het socialisme de politieke macht aan zich trok, zou de Kerk in dien politieke strijd niet betrokken worden en zelfstandig haar weg kunnen gaan.

Dat men dit niet wil en met hand en tand zich tegen deze financiële scheiding van staat en kerk verzet, is deels uit het ideale motief, dat men nog altoos voor de Kerk een bevoorrechte positie in den Staat wil, deels omdat men vreest, dat de Hervormde Kerk, zodra de financiële band is losgemaakt, in verschillende deelen zal uiteenvallen, naar de richtingen, die in deze Kerk gevonden worden.

Het voorbeeld van Duitsland toont, waartoe dit leidt. Ook hier hadden de mannen, die een beteren blik hadden op den toestand, reeds lang om scheiding van staat en kerk juist in het belang van de Kerk gevraagd. Maar naar die roepstemmen heeft men niet geluisterd. De aureool van een Staatskerk te zijn, verblindde de oogen. En het einde is geweest, dat nu door een socialistische regering de band geweldadig verbroken is en de Kerk naakt aan den dijk staat.

De tijd der Staatskerken is voorbij. Ook in Nederland zal, het moge dan korter of langer duren, de band tusschen Staat en Kerk verbroken worden.

De vraag is alleen, of dit geschieden zal geweldadig en ruw, zóó dat de Kerk plotseling van al haar inkomsten wordt beroofd, met het doel om de Kerk van al haar invloed op het volksleven te berooven. Dan wel of dit geschieden zal door een Christelijke regering, die aan de Kerk haar kapitalen uitkeert en de Kerk de gelegenheid geeft om zich geheel zelfstandig te ontwikkelen.

Thans kan tusschen die beiden nog een keuze gedaan worden.

Maar als men zich niet haast, is het voor die keuze te laat en zal met geweld geschieden, wat nu nog langs den weg van wederzijdsch overleg kon plaats vinden.

Overheid en Kerk.

Burgemeesteren Wethouders van een onzer dorpen hebben met het oog op het ernstige gevaar, dat de besmetting door de Spaansche griep oplevert, een verbod uitgevaardigd tot het saamkomen van menschen in scholen, catechistiën en Zondagscholen, zoodat, gelijk de bekendmaking luidde, deze „van beden af tot nader order niet kunnen gehouden worden".

Een dergelijk verbod, nog wel in de krant, bekend gemaakt, schijnt ons een niet geoorloofd ingrijpen op het terrein van de Kerk. Indien de Overheid oordeelt, dat het saamkomen van menschen gevaar voor de volksgezondheid oplevert, dan mag ze zeker maatregelen nemen, om dit gevaar tegen te gaan. Ze kan het sluiten der scholen gelasten. Maar tegenover de Kerk behoort de Overheid niet aldus optetreden. Hier dient de Overheid zich tot den Kerkeraad te wenden, dezen op het gevaar, dat in deze samenkomsten ligt, te wijzen en den Kerkeraad daarom in ernstige overweging te geven, om voor een tijd de catechisaties te laten stilstaan.

Bleek een Kerkeraad naar zulk een verzoek niet te willen luisteren, en was er metterdaad dringend gevaar voor verdere besmetting der bevolking, dan zou de vraag eerst aan de orde kunnen komen, of de Overheid niet geroepen was andere maatregelen te nemen. Maar in geen geval gaat het aan, dat de Overheid, zonder den Kerkeraad er in te kennen, zulk een maatregel neemt. Straks zou de Overheid nog verder kunnen gaan en ook de godsdienst oefeningen verbieden, of bepalen dat bij het Avondmaal met het oog op de volksgezondheid niet meer de gemeenschappelijke beker mag gebruikt worden.

In ons vrije Nederland zijn we van zulke dwangmaatregelen niet gediend.

Verzet tegen zulk een besluit van de Overheid zouden we daarom niet aanraden. Op zich zelf is er zeker iets voor te zeggen, dat het catechetisch onderwijs tijdelijk stilstaat, nu zulk een ernstige epidemie in deze streek woedt. Het beste zou daarom wezen, dat de Kerkeraad afzonderlijk een besluit nam, om met het oog op het gevaar van besmetting de catechisaties een tijdlang te schorsen, daarvan officieel aan Burgemeester en Wethouders kennis gaf, en hen uitnoodigde om, wanneer weer dergelijke gevallen voorkomen, met den Kerkeraad hierover in beraad te treden.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

V.

Een terugblik op den eigenaardigen gang, dien de poging tot Kerkerestel in de vorige eeuw in ons vaderland nam, maant, zoo merkten we op, tot voorzichtigheid in ons oordeel over de Hervormde Kerk. Zoowel bij de eerste poging tot kerkerformatie in 1834, als bij de tweede in 1886 bleek, dat een deel der Gereformeerde gezindheid niet met deze kerkerformatie medeling, maar onder de Synodale orga-

nisati
deze
zij m
strijd
voorts
het
hun
valsch
toch
Kerke
Hervo
de nie
was, t
den i
organi
de K
hoewe
is gel
1834
van
Synod
dit nu
al had
deren
gewon
Heere
gewee
naar
ling v
vaderl
kunne
in één
maar l
al mer
der be
blik o
feitelij
gesche
felt zel
formee
Hervor
te hot
lijke t
de rea
deze t
dat bij
zich n
Kerk b
van pl
raden
meente
door
der gel
daad h
als go
uit te
komen
op tw
schier
Gerefor
rische
de Gere
als ghu
men. I
Noem
tegenov
geform
maar
is ze
schijn
bepaald
paalde
vere o
opperic
merken
den get
Kerke
plaatsel
genoot
gaat re
Hierb
de zaak
die in
hebben
daarna
ook ru
aan het
die n
Synodal
trokken
keraad
richt, v
scheurd
is geste
komen
inneem
deel ge
die niet
met hu
na dien
daad hu
zou ong
niet dra
Van ee
tegen d
Synodal
kan bij
allissende
men. Zij
hebben
bedienin
Dat hun
zien ze
is daare
trouw
draagt
dan bij
gesteld
en toen
wettige
machthe
Hun zo
onwetend
de Schri
Natuurlij
plicht, e
wijzen e
hun Ker
schuld d
broeders
dan ove
met uit
reformat
Intuss
geding
in de e
wat we